

İnsan tabii ve fıtrî olarak cemiyetle yaşar. Kadın felsefenin "Tizoon politikon" cümlesiyle ifade ettiği bu hakikat kâbil-i tebeddül değildir. İnsanlara münhasır olmayan diğer birçok hayvanat için de bir zaruret-i hayatıye olan içtimâ hali, ne bazı eskimiş nazariyelerin iddiası gibi sarih veya zımnî bir mukavele neticesi, ne de bir aile reisinin, bir kabile emirinin tahakküme râci bir cebir ve ikrâh mahsulüdür. İnsan için hâl-i içtimâ, arılar karıncalar gibi evsaf-ı hayatiyelerinde şerâit-i tabiiyelerinin tevlîd ettiği bir zarurettir. Yalnız insan, bir taraftan tabiata karşı mücadelede yekdiğerinin muâvenetine muhtaç, binaenaleyh kuvvet ve kudretitesekkül-i içtimâiye medyan olduğu halde diğer taraftan âheng-i içtimâiyi ihlâl edecek kadar hodkâm ve ihtirasatına esir dir. Bundan dolayı ferden insanlar ve müştereken cemiyetleri, silsile-i hayvanat arasında nûmunelerine tesadûf edilen diğçerleri kadar basit ve sade değildir. İnsandaki ve insan cemiyetlerindeki bu farkı melekât-ı fikriyye ve ruhiyye verir. Bunun içindir ki, hayvanatta sürüleri idare eden müşterek ve basit kanunlar, sevk-i tabiîlerinsanlar da cemiyetleri tanzim için kâfi gelmemiştir. Ve yine bunun içindir ki, insan, müteşâbih evsaf-ı hayatiyyesi itibarıyla biyolojinin saha-i tetkikatında diğçer hayvanat ile beraber çok zaman bulunamamış, hayatiyat-ı beşer, başlı başına bir ilim olmuştur.

İletişim Yayıncılık
Gazetecilik,
Basın Sanayii ve
Ticaret Anonim Şirketi
Klodfarer Cad. İletişim Han
Cağaloğlu-Istanbul
Tel: 520 14 53/54/55
Ankara Temsilciliği:
Konur Sokak No. 24/4
Yenişehir-Ankara
Tel: 25 36 00-25 20 71
İzmir Temsilciliği:
857 Sok. İzmiroğlu İşhanı
Kat: 3 No: 306
Konak-Izmir
Tel: 14 90 42

İlim, biyoloji ve sosyoloji, cemiyet hayatında insanları başlıca iki nokta-i nazardan tetkik eder.

- 1- Hâl-i içtimâa sâik ve onda âmîl olan ruhiyat
- 2- Hâl-i içtimâda tebârüz eden müşterek ruhiyat.

Hâl-i içtimâa sâik olan ruhiyat-ı beşer, sâir hayvanatın sevk-i tabiîsinden daha mühim ve muğlak olmak üzere insanlarda müdafaa hissine inzimâm eden mâişette intizam, maddeten, mânen tekâmül ihtiyaçlarıdır. Cemiyet hayatına insanı sevk eden yalnız basit ve gayr-ı kabil-i mukavemet bir sevk-i tabiîden ve buna râci bir itiyattan ibaret olsaydı, ihtimal insan daha az mühtarib olurdu; fakat insan olamazdı. Rûh-u beşerin ebedî tekâmül ihtiyacıdır ki büyük inkılâbat ile zaman zaman asr-ı dîde müessesât-ı, hatta en kavilerini sarsarak cemiyet hayatında biraz daha mesut ve muntazam ve biraz daha geniş ve müreffeh, biraz daha mâkûl ve tabiî bir mâişet aramaya beşeriyeti sevk etmiştir. Basit bir sevk-i tabiînin mukavemetsiz iştirakinden tevellüd eden sade bir hayvan sürüsü arılar ve karıncalarda olduğu kadar kuvvetli bir itiyad-ı intizam ile mesâide iştirakî dahi muhtevi bile olsa bu kadar inkılâbat ile merhale merhale vücuda gelmiş bir tekâmül silsilesine mazhar olamaz; ve şuura müstenid cemiyetler vücuda getiremez.

Cemiyet hayatının sevâik-i rûhiyyesi, müdafaa hissine inzimam eden intizam ve tekâmül ihtiyaçları olunca cemiyet hayatında başlıca âmîl olan ruhiyatın da bu ihtiyacı iyi temin edecek, yani intizam ve tekâmülü beşeriyetin bugünkü terakkiyatına göre en iyi tesis ve tesbit eyleyecek esaslardan ibaret olacağı tabiîdir.

Bu esasları ilim iki kısım dahilinde tetkik ediyor.

- 1- Siyasî ve içtimaî umdeler
- 2- Dînî ve ahlâkî umdeler

Doktor Grasse'nin 1920 tarihli en yeni (Hayatıyat-ı Beşer) ismindeki kitabından hülâsa ettiğim bu taksime

ve müellifin pek güzel bir tarifine göre, zamanımızdaki insanların cemiyet hayatına esas ittihaz ettiği siyasî ve içtimaî umde-i esasiyye, "uzvî ve rûhî bir gayr-ı müsâvâtın manevî bir fikrî müsavât ile tevâzünüdür". Yani beşeriyet, bugüne kadar teraküm ettirdiği hamule-i irfan ve tecarübün tevan-fersâ tazviki altında evvelâ insanların uzvî ve rûhî müsavatsızlığı kabul etmiş, saniyen bu müsavatsızlığın cemiyet hayatında idâmesi kâbil olmadığını, bunu bir sıklet-i mütekafile ile tadil ve tevzin etmeks lâzım geldiğini görmüş, sâlisen manevî bir müsavât-ı mevzu icad ve ihdâs eylemiştir.

İnsanlar maddeten ve rûhen gayr-ı müsavidirler; bu bir hakikattir. Bir hakikat ki bugünkü insanların ve bugünkü şerâit-i medeniyye ve hayatiyyenin fiiliyatıyla sabit, ve maddeten zâhirdir. Hatta insanlar, inkılâb-ı kebirdeki hukuk-ı beşer ve izmâmelerinin kanaatine rağmen müsavî olarak da doğmazlar. Çünkü âlem-i hayata, muhtelif silsile-i tevârusatın teraküm ettirdiği muhtelif müessir eser ile beraber çıkarlar.

Fakat bu adem-i müsâvât hayatta ve hilkatte mevcut olduğu için kabul edilmek mi lâzım gelir? Hayatta ve hilkatte mevcut olan daha ne mühim hadiseler vardır ki, bunları sırf mevcut oldukları için tabiî ve fitrî görerek cemiyet hayatına ait umdelerde kabul etmek beşeriyetin izmihlâlini mucib olur. Hayatta ve hilkatte bir türlü hapis ve tevkif edilemeyen nâmütenâhi ihtirasat mevcuttur. Hayatta ve hilkatte hiç bir nevi hak ve adalet fikirleriyle tâdil kabul etmeyen insafsız bir meyl-i cidâl mevcuttur. Hayatta ve hilkatte beşeriyetin saadeti nâmına mevzu' ve müesseseler iyi ve hayırlı şeyi tahrib eden ve bir türlü tatmin edilemeyen akûr bir hodkâmlık mevcuttur. İnsanlar cemiyet hayatına ait umdelerini bunlar üzerinde bina etmeye kıyam edebilirler mi!

283
Fıtrat ve tabiat, muavvenesbâb ve müessirat altında muavven neticeler verir. Her neticenin kendisini tevliâ eden esbâb ve müessirata nazaran mevcudiyeti fıtrî ve tabiîdir; fakat başlı başına neticeler, sırf hayatta mevcut oldukları için fıtrî ve tabiî addolunamazlar. Hodbin asırların mevlûd-u tabiîsi olan bugünkü insanlar, kendilerini tevliâ eden silsile-i edvârın mahsulü olmak itibarıyla tabiîdirler. Fakat kim iddia edebilir ki, fıtratın çizdiği tekâmül istikametini takip etmişlerdir? Kim iddia edebilir ki, bugünkü uzviyetlerinde (ve) ruhiyyetlerini ve hatta gayr-ı tabiî müessirat galebe etmemiştir? Kim iddia edebilir ki bu hodkâm silsile-i edvârı bugün bulunduğu noktada tevkif ederek yarın için daha insanî ve daha müsavatkâr esbab ve müessirat altında yetiştirilecek bir nesil, hiç olmazsa rûhiyatta müsâvâta doğru bir hatve teşkil etmeyecektir?

Kâinatta her şey gayr-ı müsâvidir. Fakat hâl-i içtimâda yaşayan bütün zî-rûh-i kâinat müşterek bir maişetin müsâvi efrâdı olarak emeddâr - hayat ederler. Hilkat bu müsâvâtı, insafsız bir istifâ, kanlı bir cidâl ile yapar. Yaşamak hakkı bu istifâ, ve bu cidâlde muzaffer olanındır. Binaenaleyh hayatta bulunanlar daima muzaffer olanlar, daima maişeti müşterekede komşularına müsâvi olduklarını hissedemeyen ve ettirebilenlerdir. Gayr-ı müsâvi olan kâinatın müsâvâta râci kanlı kanunları vardır ki, insanlara tatbik edildiği zaman vahşet devirlerinin hevl-engiz menâkıbi aydedir. Gayr-ı müsâvi kâinatta müsavâtı tesis eden kuvvetin galebesi ve hayat için mücadeleyi düsturudur. Bir cemiyet dahilinde yaşayan insanlara da bu kanunların sâik-î efâl olmasını kim kabul edebilir? Kabul edilse bile, korkunç bir mücadelenin ve kanlı bir istifâ-i tabiiyenin arkasında beserî kuvvetleride mevâziyette bulunduracak bir müsâvâttan başka temin-i intizam edecek esası yoktur. Fakat bu öyle bir müsâvâttır ki, yeni bir kuvvetin tehdid inkârıyla daima meşkûk ve daima gayr-ı müessesedir. Çünkü

284

zekâ-yı beşer, gayr-ı mahdud faaliyetiyle daima yeni ve fâinî bir kuvvet ihdasına müsaittir. Şu halde fikr-i tabii olan gayr-ı müsavatın müteveccih olduğu gaye, nazariyat itibarıyla yine ferdî ve içtimâî kuvvetlerin tevâzününe müstenid bir müsavattır? Fiiliyat itibarıyla ise insanların melekât-ı ruhiyelerine göre müsavattan ziyade tahakküme râci nâmütenâhi bir cidâldir. Ancak bu cidâller cemiyet-i hayatiyyenin sâiki olan maişette sükûn ve intizam ihtiyacını hiç bir zaman temin edemez. Vâkıa bunda bir nevi tekâmül gören, insanlar arasında da kanlı bir istifa-i tabiiyenin tevlîd edeceği mevâziyetlere müstenid bir nevi beşerî bir hayat-ı ferdiyyete meftûn olan zevât vardır. (Bu) beşeriyeti behîmiyyeyeyaklaştırmaktadır. Behimiyete ait ezvâk ve ihtirasat ile yaşamayı insanî lüzumiyetlere tercih etmekten ve maddî, manevî hayatın her şeklinde kuvvete ve yalnız ona ibadet etmekten zevk-yâb olanların cemiyetsiz, kanunsuz, faidesiz, insaf ve merhametsiz bir hayat-ı cidâl tesis etmeye matûf olan bu kanaatleri münakaşaya dahi değmez. Çünkü cemiyet hayatı haricinde tekâmül, beşeriyet için gayr-ı tabiidir.

Kâinatta müsavat yoktur. İnsanlarda gayr-ı müsâvidir, fakat beşeriyet bütün edvâr-ı tekâmülünde fitratın bu adem-i müsâvatını tâdile çalışmış ve muvaffak olmuştur. Cemiyet hayatı intizam kesb etmekle, insanlar arasındaki münasebat tevsî ettikçe, insanî ve medenî şerâit-i hayatiyyede müsavata doğru pek mühim terakkiyat hâsıl olmuştur. Bundan birkaç asır evvel her milletin her kısım halkın bir hususî kıyafeti her sofranın ve her ocağın ayrı ayrı yaşayışı, teâmülâtı, itiyâdatı vardı. Bugün dünyanın ~~xxxx~~ dörtte üçü heman aynı tarzda yaşar, aynı tarzda giyinir, aynı itiyadata tâbidir. Vakıa bütün hususiyetler silinmiş değildir. Fakat hutû-ı müteşâbihe ve müsaviyye çoğalmıştır. Fikirlerde, ahlâkî esaslarda hâsıl olan tesâvi daha

mütebârizdir. Beşeriyet müsterek ve içtimai işler-
de aynı prensiplere mâlik olmak istidadını göster-
miştir.

Diğer taraftan insanlar edvâr-ı ibtidaiyede
en çok müteesir ve mutazarrır oldukları bir müsâ-
vatsızlığa, kuvvetlerdeki tehâlufe ilk silâhı, hu-
susiyile ilk ateşli silâhı icad etmek suretiyle
nihayet vererek uzvî adem-i müsavâtın mühim bir
kısımını izâle etmişlerdir. Bugün ellerinde silâhla-
rıyla bir pehlivan ve bir müteverrime heman aynı
derece-i kuvvettedir. Silâhı tahrik eden parmağın,
istimâl edenzâttaki itidâl veya teheyyücün tesira-
tı, her iki nûmunenin adalı kuvvetleri arasındaki
müsavatsızlığa nisbetle pek ehemmiyetsiz tehâlûf-
lerdir. Şu halde fitratta ve kâinatta müsavatsızlık
mevcuttur. Fakat müsâvât da gayr-ı fitrî ve gayr-ı
tabiî değildir. Çünkü beşeriyet daima ona doğru
gitmektedir.

Hakkı Behiç

Anadolu'da Yeni Gün

9 Teşrinisani 1920

TÜRKİYE SOSYALİSTLERİNİN İLK Fİ